Tilannekatsaus valtion aluehallintouudistuksen valmistelutilanteeseen

Hallitusneuvos Toni Tuomainen,
valtiovarainministeriö

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Uudistukselle asetut tavoitteet

- Vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja, samalla varmistaen, ettei muutosvaihe vaaranna käynnissä olevien prosessien sujuvuutta.
- Lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien kokoaminen uuteen perustettavaan monialaiseen Lupa- ja valvontavirastoon, johon yhdistetään Valvira, Aluehallintovirastot sekä ELY-keskusten Y-vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät.
- Viraston pääasiallinen ohjausvastuu osoitetaan valtiovarainministeriölle ja virastolla on valtakunnallinen toimivalta.
- Alueellinen läsnäolo ja toimintakyky turvataan hyvinvointialueiden yhteistyöalueisiin perustuen, mutta virastolla voi kuitenkin olla tätä laajempi toimipaikkaverkosto.

Uudistukselle asetut tavoitteet

- Monialainen valtion aluehallinto, joka kootaan nykyistä vahvemmille alueille elinvoimakeskuksiin, jotka muodostetaan nykyisten ELY-keskusten pohjalta ja joka on uusi vahva ja toimintakykyinen valtion aluehallinto alueiden elinvoiman edistämiseksi.
- Valtion aluehallinnon toimintaa uudistetaan alue- ja asiakaslähtöiseksi sekä tulokselliseksi ja vaikuttavaksi.
- Valtakunnallisella ja alueellisella tasolla valtion aluehallinto tukee alueiden elinvoimaa. Elinvoimakeskusten toiminnan on tarkoitus tukea alueiden omiin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuvaa alueiden kehittämistä yhteistyössä maakuntien liittojen kanssa.
- Elinvoimakeskusten toimipaikkoja olisi kaikissa maakunnissa.

Kuinka tavoitteet on tarkoitus saavuttaa valtionhallinnon rakenteita uudistamalla

- Valtionhallinnon rakenteellisen uudistuksen pidemmän aikavälin tavoitteena on tuottaa palveluja yhdenvertaisemmin, tehokkaammin, laadukkaammin ja saavutettavammin.
    - Yhdenvertaisempia, laadukkaampia ja tehokkaampia lupapalveluja on tarkoitus tuottaa kehittämällä ja ottamalla käyttöön yhtenäiset, laadukkaat ja tehokkaat lupaprosessit, joita virastossa käytetään valtakunnallisesti käsittelypaikasta riippumatta, kielelliset oikeudet turvaten.
    - Lupaprosesseja tehostetaan edellä todetun lisäksi myös käyttämällä tehokkaasti valtakunnallisen viraston resursseja ohjaamalla valtakunnallisesta työjonosta vireille tulleita asioita tehtäviä hoitaville virkamiehille valtakunnallisesti, mikäli asia ei edellytä alueellista tuntemusta.
    - Ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistaminen mahdollistaa muun muassa ratkaisukäytäntöjen ennakoitavuuden kautta asiakkaiden yhdenvertaisuuden ja muiden perusoikeuksien toteutumisen valtakunnallisesti.
    - Lupapalvelujen saavutettavuus puolestaan varmistetaan käyntiasioinnin osalta nykytilaa vastaavalla toimipaikkaverkostolla ja saavutettavilla asiakirjoilla, mutta myös verkkoasioinnin osalta viraston saavutettavilla verkkosivuilla ja siellä olevilla asiakirjoilla.
    - Valtion aluehallintouudistusta koskeva lainsäädäntö sekä laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa on tarkoitus käsitellä samanaikaisesti eduskunnassa.

Kuinka tavoitteet on tarkoitus saavuttaa valtionhallinnon rakenteita uudistamalla

- Lupa- ja valvontavirastossa yleisen edun erilaiset intressit ja laaja asiantuntemus pystytään tuomaan päätösten valmisteluvaiheessa esille nykyistä sujuvammin ennen päätöksentekoa ja päätöksenteon aikana, minkä arvioidaan olennaisesti yleisesti vähentävän muutoksenhaun kautta tapahtuvaa tarvetta yleisen edun valvontaan. Organisoimalla yleisen edun näkökulmat ympäristöasioissa saman lupaviranomaisen yhteen yksikköön (13 erillisen viranomaisen sijaan) muutoksenhakuviranomaisten määrää merkittävästi vähenee. Yhdenvertaisempia, laadukkaampia ja tehokkaampia lupapalveluja on tarkoitus tuottaa kehittämällä ja ottamalla käyttöön yhtenäiset, laadukkaat ja tehokkaat lupaprosessit, joita virastossa käytetään valtakunnallisesti käsittelypaikasta riippumatta, kielelliset oikeudet turvaten.

- Hallitusohjelman mukainen virasto- ja samanaikaisesti käynnissä oleva yhden luukun lainsäädäntöuudistus mahdollistavat siirtymisen kohti aikaisempaa yhdennetympää menettelyä ja lupaa.

- Hankkeen sijaintipaikasta riippumatta asiantuntijat voidaan osoittaa kulloisenkin hankkeen käsittelyyn. Kun keskeisten ympäristötehtävien hoitaminen toteutetaan jatkossa valtakunnallisen viranomaisen toimesta, saavutetaan tätä kautta koko maahan yhtenäisemmät käytännöt, mikä edistää ennakoitavuutta yhdenvertaisuutta esimerkiksi toiminnanharjoittajien kannalta.

- Lupa- ja valvontavirasto myös toimisi jatkossa tehokkaana luvituksen yhteyspisteenä ja mahdollistaisi sen, että toiminnanharjoittaja voisi asioida vain yhden valtion lupaviranomaisen kanssa. Uudistus mahdollistaa mahdollistaa tiiviimmän yhteistyön ennakko- ja jälkivalvontatehtävissä mutta myös parantaa tiedonkulkua ja vähentää viranomaisilta pyydettävien lausuntojen määrää.

Yleistä lausuntomenettelystä

- Lausuntoja on pyydetty laaja-alaisesti yli 500 eri taholta.
- Lausuntoaika oli 19.6.-1.9.2024.
- Lausuntoja saatiin hieman yli 200 laajasti eri tyyppisiltä lausunnonantajilta.
    - Ministeriöiltä, ylimmiltä laillisuudenvalvojilta, AVI:lta, ELY-keskuksilta ja KEHA:lta, kunnilta, hyvinvointialueilta, maakunnilta, eduskuntapuolueilta, korkeimmalta hallinto-oikeudelta, Vaasan hallinto-oikeudelta, Valviralta, Ahvenanmaan valtionvirastolta, valtion pääsopijajärjestöiltä ja muilta työnantaja- ja työntekijäjärjestöiltä sekä muilta organisaatioilta ja toimielimiltä.

Yleiset huomiot lausuntopalautteesta

- Lausuntopalautteen perusteella on voitu arvioida, ettei lausuntomenettelyssä oleva esitys sisällä erityisen ongelmallisia säännöksiä suhteessa perustuslakiin, jonka perusteella uudistus jäisi tekemättä, vaikka ehdotukseen on tehtävä joitakin viilauksia.
- Yleinen vaikutelma lausunnoista on myönteinen tai vähintään varauksellisen myönteinen. Valtion aluehallintouudistusta koskevaa esitystä on pidetty hyvänä ja perusteltuna.
- Lausunnonantajista merkittävin osa katsoo, että lausuntomenettelyssä olleella esityksellä saavutetaan pääosin hallitusohjelmaan kirjatut tavoitteet vaikka joidenkin lausunnonantajien mukaan linjattujen tehtäväsiirtojen vuoksi viranomaisten kesken jää lausuntomenettelytarpeita.
- Uudistus yhdenmukaistaisi ja sujuvoittaisi lupakäytäntöjä sekä osaltaan varmistaisi tasapuolista kohtelua.
- Kielellisten oikeuksien turvaaminen uudistuksessa on tärkeää.
- Lausuntopalautteissa on esitetty huolia säästöjen vaikutuksista uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiselle.
- Lausunnoissa on esitetty huolia alueellisesta erityisasiantuntemuksesta ja läsnäolosta sekä Lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten osalta.
- Lausunnoissa esitetty huolia kireästä aikataulusta.

Uudistuksen valmistelutilanne

- Lausuntopalautteen käsittely syys-lokakuussa
- Lausuntopalautteiden ja ehdotettujen muutoksien käsittelyä lainvalmistelutiimissä sekä valmistelu- ja ohjausryhmässä loka-joulukuussa
- Lainsäädännön arviointineuvoston käsittely marraskuu 2024
- Hallituksen esityksen viimeistely, käännätys ja laintarkastus joulu-tammikuussa 2024
- oikeuskanslerinviraston ennakkotarkastus joulu-tammikuu 2024
- Tavoitteena on saada esitys eduskunnan käsiteltäväksi viikolla 7
- Eduskunnan vastaus olisi hyvä saada juhannukseen 2025 mennessä
    - Eräät virastojen käynnistämisen kannalta välttämättömät toimenpiteet voidaan käynnistää ja tehdä päätökset vasta kun tasavallan presidentti on vahvistanut lait
- Lait tulisivat voimaan 1.1.2026

Toimeenpanohankkeista

- Toimeenpanohankkeet on asetettu sekä Lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten osalta.
- Toimeenpanohankkeiden valmistelutoimilla tavoitellaan uusien virastojen häiriötöntä käynnistystä ja asioiden käsittelyn katkeamattomuutta.
- Toimeenpanohankkeiden tavoitteina on toteuttaa uusien virastojen suunnittelu ja perustaminen. Lähtökohtana on viraston perustoiminnan ja asiakaspalvelun sujuvuuden turvaaminen mahdollisimman laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Toimeenpanohankkeissa noudatetaan hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja osallistetaan henkilöstöä muutoksen valmistelussa laaja-alaisesti.

Lupa- ja valvontaviraston toimeenpanohanke

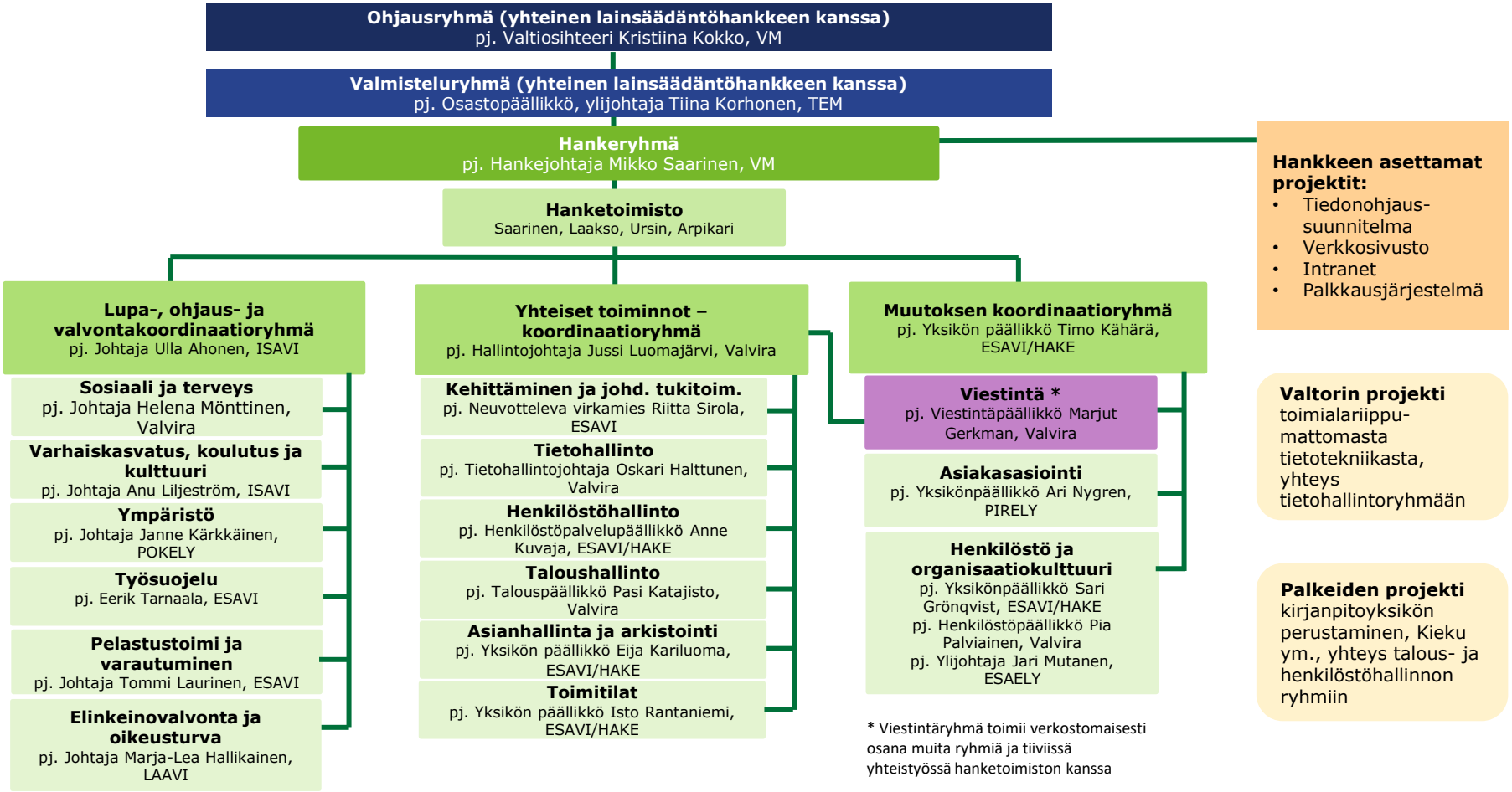

Elinvoimakeskusten toimeenpanohanke

Toimeenpanohankkeen organisointi

